

*„Az elme tűz, amelyet lánggra kell
lobbantani, és nem edény, amit
meg kell tölteni.”¹
(Plutarkhosz)*

A „Land art” művészet alkalmazása az óvodában

Bevezető



A Land art természetművészet egy újszerű tudásátadás a művészeti, a környezeti és a fenntarthatósági szemlélet formálása terén. A művészeti nevelés kiterjesztése a valóságos, természeti környezetbe.

A Szolnok Város Óvodák Liget úti óvodájaként, a művészeti nevelés műveltségterületen kompetencia alapú programot megvalósító intézmény referencia területen 2011-ben előminősített referencia címet kaptunk. A pályázatot két jó gyakorlattal nyújtottuk be, amelyek az évtizedes művészeti nevelésen alapulnak. Az „Életre kelt képek - fenntartható környezettudatos magatartás alakítása a dráma eszközeivel” című jó gyakorlatunk kidolgozása, bevezetése 2007-re nyúlik vissza. Az szakmai megújulás vezérelte a nevelőtestületünket, amikor a drámajátékot, a vizuális tevékenységet „Ki a szabadba” jelszóval a természeti környezetbe vittük ki. A kérdés adja magát, miért e két területet alkalmaztuk? A drámajáték kiválóan alkalmas arra, hogy a gyermekeket ráhangoljuk, motiváljuk abban a környezetben, ami számukra eddig nem az ábrázoló, alkotó cselekvés színtere volt. A vizuális tevékenység pedig, éppen a hatékonysága révén a természetre irányuló figyelem erősítésének hatásos eszköze lehet. Így érvényesül a szólás: hármat egy csapásra! A környezeti szemléletformáláshoz a művészeti nevelést hívjuk eszközül, szem előtt tartva, hogy óvodában komplex nevelés folyik, amely hozzásegíti a gyermekeket a tapasztalati úton történő ismeretszerzéshez, játékon, művészetben, alkotásaikon keresztül.

„Land art - angol kifejezés, jelentése "tájművészet". Kortárs művészeti irányzat, amely témáját és eszközeit a tájból meríti.”²

A „környezetszobrászat” az alkotó kreativitásán, egyéni látásmódján múlik, hogy milyen egyedi, mögöttes tartalommal bíró gondolatot jelenít meg vizuálisan a természet elengedte dolgokból.

¹ www.diszlexia.hu (Plutarkhosz)

² http://www.antikregiseg.hu/fogalomtar/land_art.php

A Jó gyakorlatunkban a gyermek nem csak csodálhatja a természet változatosságát, megújulását, hanem a saját művészi önkifejezésében használhatja is azt. A természet eszköztárát hívhatja segítségül. A környezet létező elemei, esztétikumai, anyagai és formái jelentik a kiindulópontot az alkotások létrehozásánál. „Építőanyagok” a természet anyagai: talaj, szikla, kő, víz, ágak, termések stb...

Az erdős területeken, a mezőkön található vakondtúrások, kisebb földkiemelkedések, dombocskák megannyi játékos alkotásra lehetőséget adó építkezős helyek. A letört ágak, vesszők első látásra jelentéktelennek tűnnek, de egységet formálva esztétikus látványt nyújthatnak a földön összerakva.

Az angolok a serendipity kifejezést használják, amely magyarul az képesség értékes dolgok találására való képességet jelenti, ott, ahol kevésbé valószínű. A művészetek eszközeivel egy olyan gyermek által felfedezett, varázslatos világba kalauzoljuk óvodásainkat, ahol „kincsek” rejlenek. Ez egy olyan kincses tár, aminek a kincsei a gyermekek életét örömmel, értelemmel, szépséggel tölthetik meg. A természet kincseinek vonzását, hívását ők is megérik, minden gyermekben benne rejlik a felfedezés, az „AHA” élmény utáni vágy. A tűnékeny varázslatok, a vizuális produktumok magukra hagyatva maradnak a természetben, átadva az időjárás átalakító erejének. Improvizálás, asszociálás, fantázia, kreativitás. Ez a művészeti módszer ezekre a folyamatokra épít, kérdez, kommunikál és nevel.

A parázs akkor tud lángra lobbanni, ha megfelelő helyre esik! A természet kitermeli azokat a „szikrákat” a gyújtóhoz, amelyek a speciális képességű gyermekek kibontakozását, a különleges tehetségek megmutatkozását is segítik. A felfedezés, a rácsodálkozás, a humor élménye, az „AH”, az „AHA” és a „HAHA” élmények hatására nem csak élménybefogadó képességük fejlődik, hanem a realitástól elszakadni tudó művészi kreativitásuk, a divergens gondolkodásuk is. Képesé válnak látszólag egymástól független, össze nem tartozó elemek között kapcsolatot felfedezni, és így minőségileg valami újat teremteni.

Meg tanulnak a gyermekek nyitott szemmel járni a természetben, ugyanakkor kialakul bennük a természet megóvó szemlélet. Megihletti és alkotásra sarkallja őket a természetben fellelhető kincsesvár, meg tanulják élvezni a látványt, és a természet hangjait.

A jó gyakorlatunk célja

- A környezettudatos magatartás, a környezetet szerető és a környezetért felelős életvitel formálása a művészetek eszközeivel / drámajáték illetve Land Art tájművészet/.
- A mágikus erő spontaneitásával a gyermekek érdeklődésének felkeltése a természet jelenségeinek tanulmányozására, a motiváltságuk, alkotó kedvük fenntartása és elkötelezettségük megalapozása.
- A gyermekek alakuló értéktudatának, együttműködési képességének, életviteli szokásainak, a személyes és a közösség felelősségtudat alapjainak formálása.
- A drámapedagógia eszközeivel, a gyermeki vizualitás mozgósításával, természeti „élőképek” készítése, amely újszerű megközelítésben neveli a gyermekeket a környezet szeretetére, óvására.

A megvalósítás folyamata

- A „Zöld művészet” módszerét a „civilizálatlan” környezeti helyszínen alkalmazzuk, ahol a gyermekek „sétálva tanulni” elv alapján belső érdeklődésüktől vezérelve ismerkedhetnek a természeti környezettel. A hétköznapi rohanás lelassul, a ritmusváltás lehetőséget ad a felfedezésre, a rácsodálkozásra, a kipróbálásra, az újrapróbálás élményének átélésére.
- A gyermekek figyelme a zajos társadalmi környezetről, a felesleges információról – amelyeket a rohanó világ közvetít felénk – elterelődik, önmaga és a természet közti egyensúlyra összpontosul.
- A kisgyermekek a természetben kapják meg azokat a mélyebb érzelmi töltésű élményeket, amelyek a környezettudatos szemléletük alakításának alappillérei lesznek.
- A figyelemfelkeltéssel, a dráma mágikus erejével, inger gazdag környezetben lehetőséget teremtünk a gyermek természetes megnyilvánulására, az alkotni vágyára épített tapasztalati ismereteiket mélyítésére.
- A kereső, rátaláló, vándorló túra során, egyszerű és összetettebb kérdésekre közösen keressük a választ. Közben, a terepen található anyagokból, a „természet elengedte kincseiből” alkotunk egy - vizuális élményt nyújtó - alkotást. Egy-egy terepgyakorlat alkalmával a gyermekek asszociációs és improvizációs képességgel tünékeny látványt hoznak létre, amelyet a természet folyamatosan alakít. Ezáltal alakul a gyermek és a természet közötti párbeszéd. Óvodás korosztály lévén a drámajáték eszközeit használva

újabb és újabb lendületet tudunk biztosítani az „alkotó látás” ébrentartásához. A látvány és párbeszéd kéz a kézben jár, hiszen a természet alkotta formákra, vagy a megszokottól eltérő formákra találás és a tervezés során az egyeztetés, a „Mit látsz benne?” „Mi lehet?”, „Mire hasonlít?” kérdések törnek felszínre. Így minden részt vevő számára lehetőség nyílik a megnyilatkozásra, a percepciós képességek fejlesztésére (érzékelés, észlelés), az absztrahálásra, a mondanivaló kifejező megfogalmazására.

- A környezet átalakító munkáját tudomásul véve, fotókkal rögzítjük az alkotásainkat. A képek készítése során a pontos megfigyelésre, a kreatív türelemre nevelünk. Egy-egy helyszínre időről-időre visszatérve összehasonlításokat végzünk, „mi változott itt jártunk óta?”.
- Az alkotó folyamatot „lekövető” albumokat készítünk, így a csoportszoba környezeti kuckójában lehetőség nyílik a közös élmények felidézésére.
- Az Ovigalériában rendszeresen fotókiállítást rendezünk, ahol lehetőség nyílik a vélemények és a tapasztalatok cseréjére. Ezzel nem csak a gyermekeink, hanem a szülők, és az óvodába látogatók figyelmét is szeretnénk felhívni a környezettudatos szemléletre, magatartásra.

A drámajáték beépítése

1. Rávezető játékok „Mielőtt elindulunk”, - hangulati bemelegítés
2. Előkészítő szakasz „Megérkezés a természetbe, - ráhangolódás
3. Felfedező szakasz „Vándorlás a titkos úton”, - közelítés a mintha szituáció felé
4. Lezáró szakasz „Ücsörgő”, - hangulati lezárás, kiléptetés a szerepből, levezetés

Az alkalmazott drámajátékok várható eredménye

- A gyermek az esetlegesen előforduló szorongása alól feloldódik.
- A gyermekek belső érzése, egyéni és közös élménye feldolgozásra kerül.
- A kapcsolatteremtés változatos formáit elsajátítják /közlések, érintés módok testjelzések, kommunikáció/.
- Az egyén sikere közös élménnyé válik.
- Pozitív személyiségjegyek alapozódnak meg, alakulnak ki.
- A bővülő szókincskészlettel képesek kifejezni gondolataikat, érzelmeiket.

Jó gyakorlatunk újszerűsége

- Az „Éltre kelt képek” gyakorlat kiváló alkalom a dráma és a vizualitás ötvözéséhez. A gyermek úgy hoz létre egy produktumot, hogy nem sérti a környezetet.
- Újszerű, mert a megszokott vizuális tevékenységeken túlmutat. Programunk módszerei építenek a belső motivációkra: a gyermekek kíváncsivá válnak a dolgok iránt, sokkal nyitottabbak, megértik a környező világ összefüggéseit. Nem ismereteket zúdíttunk a gyermekekre, hanem érzést adunk át, azt az érzést, hogy vágyjanak az ismeretekre, nézzenek utána, kérdezzenek, legyenek nyitottak, majd a megszerzett ismereteket tudják alkalmazni is. Őszinte örömet, elfogadást közvetítünk, szemléletet alakítunk.
- Megmutatjuk a gyermeknek, hogy létezik fenntartható fejlődés. Mindannyian érezzük a belső hívást, hogy kövessük a természet akaratát. Fedezzük fel, és bontakoztassuk ki tehetségünket. A természet épsége, szépsége a tehetség kibontakoztatásának termékeny talaja.
- A produktumokat fényképen rögzítjük, így bármikor megnézheti, felelevenítheti, tovább fejlesztheti a gyermek.
- A beilleszkedési problémával küzdő gyermek társként be tud kapcsolódni az együttműködésbe, a szunnyadó tehetségcsírák is megmutatkoznak, a gyermek felszabadul a környezeti közegben, bátrabb lesz a megnyilatkozása, és nagyfokú összedolgozás lesz jellemző rá.

Gyakorlati példatárunkból:

A TITOKZATOS ERDŐ

Játék helye: NEFAG kiserdő Rt.

Ideje: 2012. szeptember

Korcsoport: nagy / 5-6 évesek/

Téma: A titokzatos erdő

Cél: A gyermekek „világlátásának „, alakítása , természeti tapasztalathoz juttatása, élményszerű , komplex, felfedező ökológiai szemléletformálás.

Fókusz: A természetben mindenre szükség van!

Feladat: - pozitív magatartási - cselekvési szokások erősítése

- együttműködés, kooperáció gyakorlása

- kreatív látásmód fejlesztése
- ítéletalkotás fejlesztése

Időtartam: 45 perc

Létszám: 8- 15 fő

Megajánlott szerepek: erdőjárók, természeti szobrok, hídépítők, tengerészek, a természet szobrászai, hősök

Játékvezető szerepe: Erdő őre

Eszközök: kosarak, fényképezőgép

A foglalkozást megelőző játékok a hét folyamán

1. Képek nézegetése különleges fákról
2. Tapintós térkép készítése: „Milyen lehet a titokzatos úton haladni?”
3. Színek, formák, hangok megfigyelése az udvaron
4. Természeti tárgyairól közös meseszövés
5. Mesebeli erdő fáinak megrajzolása egyéni elképzelés alapján
6. „Az erdő megelevenedő fái „- mese

A foglalkozás felépítése

1. Ráhangolódás „Mielőtt elindulunk...”

„Elviszlek Benneteket egy titokzatos erdőbe ...! „ „ Induljunk el a kalandos útra!

„Húzzátok fel, a hétmérföldes csizmátokat...! „

a./ Erdőjárók dala: Gryllus : Kicsi út

Feladat: hangulatkeltés

közérzet javítás

átmozgatás

Dráma forma : mimetikus játék

szabad mozgás zenére

b./ Szerződés-kötés.../ Fontos, hogy indulás előtt megbeszéljük a gyerekekkel azt, hogy hogyan kell viselkedni az erdőben. / - Az erdőjárók hét jó tulajdonságának összegyűjtése:

„Kívánjunk egymásnak az útra olyan jó kívánságokat, melyekre az erdőjárónak nagy szüksége lehet!„ /az első jókívánságot én indítom el a mellettem álló gyermek felé /

- „Légy csendes vándor, mert az erdőnek mi vendégei vagyunk!”
- „Segíts kérlek, hogy vigyázni tudjak a természetre! „
- „Nem veszünk el olyat, amit a természet még nem engedett el!” stb...

Feladat: kapcsolatteremtés téma és csoport között

Drámaforma: szerepbe segítés első lépése

Üzenetátadó kör

c./ Indulás a helyszín felé... Utazás közben az erdőről, az állatokról énekelünk.

Előcsalogatjuk a titokzatos erdő „képzeltbeli” szereplőit.

- Hosszú az erdő...
- Kicsi őz
- Kinn a parton teknősbéka
- Madarak voltunk

Feladat: közelítés a mintha szituáció felé

2. Előkészítő szakasz

Szembesítés - Séta az erdőben

Pedagógus belép a szerepbe: „Én vagyok az erdő őre.” „...az erdőben csönd van, csak a falevelek suhogását hallani és a madárdalt...” - az erdő őreként elmesélem a gyerekeknek, hogy hová érkeztek, mi az én dolgom az erdőben, és megkérdem tőlük, van-e kedvük megismerni ezt a titokzatos, mesebeli erdőt?

Megcsodáljuk az erdő szépségét, megbeszéljük az első benyomásokat, élményeket...

- „Megnyugtató, kellemes érzés kint lenni a természetben és nagyon sok izgalmas dolgot lehet itt csinálni!” /madárdalt hallgatni, megfigyelni az állatokat, a természetet, nagyokat szippantani a tiszta, friss levegőből /

Jó mélyeket lélegzünk az orrunkon át a friss levegőből.

A mesélő természet megfigyelése: „rejtélyes fák, rejtélyes illatok, formák, színek”

„Hogy érzitek magatokat itt az erdőben? Minek a hangja lehetett? De sok színt fedezek fel ezen a fán! Érdekes illatok vannak itt.”

Drámaforma: hangutánzással egybekötött légző gyakorlatok

„Van közöttetek olyan, aki fél a szélvihartól? „Hová szaladhatunk védelmet keresni, ha erős szél kerekedne?” / kilépés a szerepből /

Fussunk! - játék / jelre fához futás /

Ismétlés: 4 szer

3. Felfedező szakasz

Karakterépítés: „Az erdő megelevenedő fáí”

Elmondom a gyerekeknek, hogy most egy mesét fogunk eljátszani, fává fogom elvarázsolni őket.

„Hajladoznak a fák, fúj a szél...változz ugyanolyan fává! Milyen fa vagy az erdőben? Kik látogatnak téged? Miről beszélgetnek a fák? Játszd el a testeddel! „/kidőlt fa vagy, lehulló elsárgult falevél / stb...

A mesejáték végén megkérdezem a gyermekeket az érzéseikről:

„Milyen érzés volt fának lenni? Mit éreztetek, amikor jöttek a kirándulók, a motorosok? Hogyan viselkedtek?”

Külső jellemzők alapján az erdő „szereplőinek” kitalálása / a gyermekek már átélt mese élményeire, ismereteire építem a motivációs kezdeményezésem/

„Mire hasonlít az a faág? Mi jut eszedbe erről a korhadt fáról? Nézd csak meg a fák kérgeit, ősz anyóka néz rád itt! Milyen a fa? – olyan, mint az ifjú lányka, vagy vén, mint az erdő boszorkánya? Terebélyes, mint egy vitéz, vagy vigyorgó és merész? Mi bújjik a bokorba benn a nyuszika vagy egy szörnyeteg? Melyik ismert erdei mesénkben szerepelhetne? Mi lehet ez a süppedős ingoványos terület? stb...

Feladat: fantázia mozgósítása,

az érzelmek kivetítése,

a testbeszéd fejlesztése,

Drámaforma: mozgásos játék

szoborgyakorlatok

kidőlt fa monológja

spontán megnyilatkozások

Felfedezés: Kalandozások a Rejtélyek útján!

„Merre induljunk ? Hogyan tudnánk átkelni ezen a mocsáron? „

- Hídépítés, hajóépítés
- Egyensúlyozás a hídon

„Bizonyára elfáradtatok az építésben, gyertek, üljünk be a hajóba, evezzünk át ezen az ingoványos mocsáron! „

Hullám – jobbról, hullám balról / tengerészes játék /

Megérkezés az elvarázsolt erdő: „Hová sodródtunk a viharban ?”

/Óvónő szerepbe lépés:/ „Mi történt a természettel? Tudtam, hogy nem hagyhatom magukra őket! Az erdei manók nagy rendetlenséget hagytak itt az erdőben! - / Kivágott fára mutatok és beszélgetést kezdeményezek a gyerekekkel arról, hogy az erdő szép és izgalmas hely, de van olyan ember, aki nem vigyáz rá. /- környezeti problémák felszínre hozása:

- eldobott szemét = szennyezett talaj, víz
- kivágott fák≠tisztább levegő
- szennyezett levegő= növény és állatvilág pusztulása

„Segítsetek nekem, kérlek titeket! Gyűjtsünk össze minden kincset, amit a manók itt hagytak nekünk , /ágak, kövek .../ A ti segítségetekkel talán újra rendet tehetnénk itt és visszavarázsolhatnánk az „erdőlakókat”. Segítetek nekem? A feladatokat nem lesz könnyű, mert a mi mesebeli erdőlakóink a természet elengedte kincsekből készülhetnek! „ Ha megbeszélitek, kivel szeretnétek dolgozni , a varázserő segíti majd irányítani a kezeteiket!”

Varázslás.../rítus/: Varázsigé mormolása : „ Erdő, erdő, héterdő...”

Alkotómunka...vizuális alkotás a természet kincsestárából

Az erdő benépesítése: különleges fák, ágak, mohás korhadt farönkök, gyökerek, lehullott levelek, kavicsok felhasználásával az elképzelt szereplők, mesehősök vizuális megjelenítése. / természeti élőképek létrehozása/

/sárkány, mocsári szörny, nyuszi, őzike, erdei manó, teknős stb. /

Instrukciók: „Emlékezzetek vissza a mesénkire! Keressetek olyan természeti kincset, amelyekből el tudjátok készíteni valamelyik szereplőjét! A fák, bokrok is érdekességeket rejtegethetnek, felhasználhatjátok alkotásaitokhoz! / a gyerekek már tudják alkotásunk fontos szabályát, csak a természet elengedte kincseket használhatják fel./ „Milyennek képzelitek el a? A barátoddal mit találtatok ki? Kivel szeretnél alkotni ? Mi lenne ha,...? Ennek a kőnek pont olyan a formája, mint a...!”

- ötletelés, egyéni vagy csoportmunka szervezése, felderítés, gyűjtögetés, alkotási kedv felkeltése

Drámaforma: kontextusépítés

váratlan fordulat
óvónői instrukciók
helyszínpítés

„Látom elkészültek az alkotások, meséljétek el, mit készítettetek !.....” Kivel dolgoztál együtt ?, Te egyedül dolgoztál , mesélj az erdőlakódról! – a gyerekek beszámolnak csoportos ill. egyéni alkotásaikról.

Feladat: Pozitív- negatív szereplői tulajdonságok kiszűrése közösen

Fotók készítése a produktumokról

-„ Mocsári szörnyet készítettetek! Gyere ide x belőled gyúrjuk meg a hős erdőmegmentő katonát! A jelentkezők közül választok, de mindenki csak egy mozdulatot tehet hozzá! „ A manók is félnek a farönk-szörny haragjától mit tegyünk?
Van elég bátorságotok megküzdeni vele?” – *Bátorságfőzet körbeadása, csata*

Drámaforma: gyurma technika

mimes játék

4. Lezáró szakasz

Győzelem! „ Legyőztétek a szörnyet, mindenki hősiesen küzdött! Köszönöm nektek, hogy segítettetek! A titokzatos erdő újra a régi! Sok varázslatos erdőlakót rejteget!
Köszönjétek el tőlük, és a kirándulásotok során szerzett emlékeiteket vigyétek magatokkal
! Visszavezetlek benneteket a mocsáron túlra, vár már Benneteket az óvoda! „

Feladat: rövid összefoglalás, annak felelevenítése, hogy mit csináltunk a foglalkozás során
a foglalkozás értékelése, dicséret, elismerés

fotók készítése

Drámaforma: visszautazás

Kiléptetés a szerepből



Átkelés a mocsáron



Vízi szörny megfigyelése



Teknős Benő



Sárkánygyík



Megharcolunk a szörnyel



Ez lesz a híd!

Összegzés:

Milyen eredmények várhatóak a jó gyakorlat alkalmazásától?

A teljesség igénye nélkül:

- Közösségi érzés erősítése: (A közös élmények által, a gyermekek megtapasztalhatják a világ sokszínűségét, amelyek olyan erkölcsi tulajdonságokat erősítenek meg, mint: együttérzés, figyelmesség, őszinteség, önfegyelem, kitartás, önzetlenség, igazságosság, egészséges önértékelés, alkalmazkodási képesség.)
- Tehetségfejlesztés: (Lehetőség nyílik azoknak a képességeknek a fejlesztésére, amiben alul teljesít a gyermek, ami után magasabb szintű működésre lesz képes. Pozitív személyiségjegyek alakulnak ki.)
- Öndifferenciálás jellemző: (A gyermek saját maga választja ki a produktum helyét, eszközét, a kivitelezési módját, a megvalósításban résztvevőket, az alkotó tevékenység időtartamát, az alkotás elnevezését.)
- Belső motiváció erősödése: (A gyermek vágyat érez a környezeti világ megismerésére, érdeklődik a természet iránt, motiválttá válik, saját értékeit beméri, hiszen olyan környezet veszi körül, amely hozzásegíti személyiségének fejlődését.)
- Képességfejlesztés: (A gyermekek egyéni rejtőzködő képességei, adottságai feltárulnak, fejlődnek. Intellektuális képességeik magasabb szintre jutnak, nyitottakká válnak az új ismeretekre, és tudják alkalmazni a megszerzett tudást.)
- Az „AH élmény” átélése: (A művészeti tevékenységekben rácsodálkozási élménnyel gazdagodnak, erősödik az élmény befogadóképességük.)
- Kreativitás fejlődése: (A részt vevő gyermekek kreatív „egyénné” válnak: fantáziadús, realitástól elszakadni tudó, művészi kreativitás, probléma érzékenység, szókinccs gazdagság, divergens gondolkodás jellemzi őket.)
- Környezettudatos magatartás kialakulása: (A természetet tiszteletben tartó, védő, óvó magatartás lesz jellemző óvodásainkra, megtanulják, hogy csak azt lehet behasználni, amit a természet már elengedett.)

Nevelőtestületünk az alábbi gondolat megvalósítását a művészetek útján járja.

„...új nemzedéknek kell felnőnie. Olyan új nemzedéknek, amely szakít a múlt természetromboló módszereivel és kíméli, óvja a Földünk még megmaradt természeti értékeit! És ennek a nemzedéknek a neveléséért az idősebb generációnak kell minden erejét, tapasztalatát latba vetnie.”³

Bagi Edit tagóvoda vezető
Szabóné Susa Orsolya óvodapedagógus

³ eotvoslorand.hu/okoiskola (Balogh János)